

V 30. leto Novega lista

Cez dobrih pet mesecev bo poteklo natančno 30 let, odkar je po drugi svetovni vojni ponovno začel izhajati Novi list. Pričelo se je torej leto, v katerem bomo obhajali 30 - letnico izhajanja našega tednika. Njegov ustanovitelj in prvi glavni urednik dr. Engelbert Besednjak je hotel, da Novi list ohrani enako obliko, kakšno je imel za fašizma, ko je za kratek čas (1929 in 1930) izhajal kot edini slovenski list v takratni Italiji. Črni režim pa je novembra leta 1930 sklenil, da mora utihniti tudi ta zadnji, skromni slovenski glas, kot jasno izhaja iz brzojavke št. 32637, ki jo je strogo zaupno 4. novembra 1930 prejel od notranjega ministrstva takratni goriški prefekt Sergio Dompieri. Brzojavka je bila zelo kratka in je naročala goriškemu prefektu, naj na »ukaz njegove ekscelence načelnika vlade« (Mussolinija op. ur.) poskrbi, da »preneha izhajati periodično glasilo Novi list«. Prefekt je seveda ukaz brž izpolnil in tako smo bili primorski Slovenci še ob svoje zadnje zakonito tiskano glasilo v obdobju med obema vojnama.

Novi list je po drugi vojni začel ponovno izhajati v času, ki je zelo pomemben za zgodovino naših krajev. Tedaj se je namreč pripravljala rešitev tako imenovanega tržaškega vprašanja. Trst in takratna cona A sta sicer še bila pod Zavezniško (anglo-ameriško) vojaško upravo, a je že bilo jasno, da bosta Italija in Jugoslavija pod pritiskom in na prigovarjanje Združenih držav in Velike Britanije dosegli kompromisno rešitev glede Trsta, v smislu, da bo Italija prevzela upravo tega mesta in večine takratne cone A, Jugoslavija pa upravo Koprja in cone B.

Naš tednik je torej ponovno zagledal luč sveta v trenutku, ko so bili Slovenci na Tržaškem na tem, da postanejo v vseh pogledih manjšina. Če bi bilo namreč ustanovljeno Svobodno tržaško ozemlje, bi bil slovenski jezik, poleg italijanskega in hrvaškega, uradni jezik v novi državi. Tako je namreč bilo napisano v njenem statutu, ki je sestavni del pariške mirovne pogodbe, po kateri je Italija po porazu v drugi svetovni vojni ponovno postala suverena država. (Na to opozarjamo zlasti danes, ko rimska vlada pravi, da pripravlja zaščitni zakon za slovensko narodno manjšino, v Trstu in tudi drugod po deželi pa ponovno dvigajo svoj greben najrazličnejši italijanski nacionalisti, ki se obnašajo tako, kot da Italija junija 1940 sploh ne bi bila napovedala zaveznikom vojne na Hitlerjevi strani.)

Novi list je začel ponovno izhajati v času, ko je Italija bila na tem, da prevzame

D. L.

dalje na 2. strani ■

Enotni nastop manjšine najučinkovitejše orožje

Zakrknjeni, nepopoljšljivi nasprotniki pravične ureditve odnosov med italijansko večino in slovensko manjšino v Trstu in tudi drugod po deželi Furlaniji-Juljski krajini so morali ugotoviti, da so se njihovi poskusi ščuvanja italijanske javnosti, zlasti mladine, proti zaščiti manjšinskih pravic v bistvu ponesrečili, saj se jim ni posrečilo spraviti na mestne ulice v Trstu množice mladih (na zadnji demonstraciji je korakalo po ulicah le kakih 150 mladincev in mladink). Tudi akcija zasedbe raznih italijanskih šolskih zavodov je dejansko klavrno propadla. Zato so se hujšakači odločili za tipično škvadrastično početje, kot je bila prisotnost na seji neke javne ustanove v Rojanu, kjer je skupina prenapetežev (nekaj teh je policiji dobro znanih) pod pokroviteljstvom ali celo vodstvom prvaka Liste za Trst, deželnega svetovaleca Gambassinija, kratkomalo z nasiljem skušala motiti redni potek del na seji omenjene ustanove. Ne glede na to, ali se bodo take ali podobne akcije nadaljevale, smo mnenja, da se pobudnikom naposled le ne bo posrečilo doseči mobilizacije italijanskih množic proti Slovincem. Tako si dovoljujemo sklepati tudi po tem, da se je na čelo poskusov, da bi Slovenci ne dobili pravičnega zaščitnega zakona postavil sam listarski prvak, bivši tržaški žu-

pan in še nekaj mesecev evropski poslanec Manlio Cecovini. V listarskem glasilu je namreč napisal uvodnik, v katerem je na kratko, vendar zelo jasno povedal, kako si predstavlja — tega mnenja je očitno tudi njegova Lista — ureditev odnosov med italijansko večino in slovensko manjšino.

Možakar prihaja na dan z izvajanjem in modrovanjem, kakršnih bi bil kvečjemu sposoben, kdor živi tisoč kilometrov daleč od tukajšnje stvarnosti, ne pa kdor se je tu rodil in se je moral, če ne prej, vsaj kot »capomanipolo študentske fašistske milice« soočiti s slovensko manjšino.

Kaj v bistvu pravi zdaj že upokojeni državni pravobranilec Manlio Cecovini? Svoj pogled na manjšinska vprašanja povzema v treh točkah: najprej trdi, da so manjšine vprašanje kulturne, predvsem jezikovne narave; nadaljuje s trditvijo, da je italijanski jezik edini uradni jezik v republiki in da država jezik manjšine more le zaščititi (v posebnih razmerah in pod natančnimi pogoji), in zaključuje z razlago, da je pripadnost narodni manjšini rezultat svobodne izbire vsakega posameznika, da je treba na prostovoljno asimilacijo (Cecovini uporablja izraz »integracija«) gledati s simpatijo in zavračati nasilno a-

dalje na 2. strani ■

Spet polno veljaven videmski sporazum

Slovenci s to in onstran meje smo si globoko oddahnili, ko je konec decembra prišla iz Beograda vest, da je zvezna vlada nekoliko sprostila dotlej stroge finančne predpise za potovanje svojih državljanov v tujino, prebivalci ob meji pa smo se še prav posebej veselili vesti, da so bile odstranjene vse ovire v maloobmejnem osebnem prometu. S tem so tudi za jugoslovanske državljanke v obmejnem pasu ponovno začeli polno veljati predpisi, ki jih vsebuje videmski sporazum. To je bilo za Slovence na tej strani meje še posebno važno, ker je obstajala nevarnost, da se Italija prej ali slej odloči za kake protiukrepe glede na dejstvo, da je Jugoslavija bila enostransko spremenila določila mednarodnega sporazuma, kot je videmski. Znano je namreč, da odnosi med državami temeljijo na načelu recipročnosti in bi Italiji torej nihče ne mogel zameriti, če bi se odločila za drugačen režim prehodov čez mejo, kot

je tisti, ki ga je predvideval videmski sporazum.

Vprašanje je zdaj urejeno in naši ljudje onstran meje nimajo več občutka, da so nekakšni ujetniki. Pri tem je treba predvsem poudariti, kako je za nas, Slovence v Italiji, izrednega pomena dejstvo, da se omogočijo čimtesnejše vezi, čimvečji, zlasti osebni, stiki z ljudmi onstran meje. V tej zvezi na lestvici prednosti takih stikov nikakor niso na prvem mestu gmotne, materialne zadeve, čeprav tudi teh ne gre zanemarjati. Važno je, da so dani predvsem pogoji za prosto komuniciranje tako na osebni kot na kulturni in drugih ravneh.

Pri tem so se seveda naravnost smešno izkazali tisti naši sodržavljanje, ki so mislili in pričakovali, da bo sprostitev prehodov na jugoslovanski strani odločno poživila trgovsko dejavnost v Trstu in Gorici ter so samo iz takih razlogov zahtevali ali po-

dalje na 7. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. januarja, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Dvojčici«; 11.00 Melodije od včeraj in danes — za jutri; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 port in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 16.30 Delni prenos Božičnega koncerta iz škedenjske cerkve; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Arrigo Boito: Mefistofeles (prolog, prvo dejanje in prvi prizor drugega dejanja); 11.30 Literarni listi; 12.00 Slovenski umetniki na Montmartru; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 14.35 Jugoslovanska diskoteka; 15.00 »Ko trkam na nebesna vrata...«; 15.30 Evergreeni; 16.00 Prigode navadnega vojaka; 16.15 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Dubravka Tomšič v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Pod Matjurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 17. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovensko učiteljstvo pod fašizmom; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Arrigo Boito: Manifestofeles (drugi prizor drugega dejanja, tretje in četrto dejanje ter epilog); 11.30 Literarni listi; 12.00 Alenka Goljevšček: Mit in slovenska ljudska pesem; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Naš pravljici telefon«; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Moški zbor »Igo Gruden« iz Nabrežine, ki ga vodi Matjaž Šček; 18.00 Pod starozaveznimi šotori: Alojz Rebula: Morje, Rdeče morje; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Iz noči življenje se poraja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 »Cecilijanka 83«; 13.40 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violončelist Valter Dešpalj in pianist Ivo Maček; 18.00 Grmade po gorah gore; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 19. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški navsveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: »To je pa laž«; 16.00 Na goriškem valu; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 »Ensemble vocal Resonances« iz Le Mansa v Franciji; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 20. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 14.35 Od ekrana do ekrana; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci: goriška pianistka Silvia Zazzaro; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. januarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.45 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas b'le« — glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: »Zakajček in Vseved«; 14.30 Naš dobri stari radio; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Akademski komorni zbor iz Kranja pod vodstvom Matevža Fabiana; 18.00 Slovenski ljudski Olimp: Mirko Mahnič: »Vse svetnike kliči na pomoč«; 19.00 Radijski dnevnik.

SSk: za zakonsko zaščito in v pripravi na evropske volitve

Sedanji politični položaj v okviru slovenske narodne skupnosti v Italiji narekuje slovenski stranki specifične dolžnosti in naloge. To še posebej v prizadevanjih za doseg zakonske zaščite Slovencev v deželi Furlaniji-Julijski krajini, pri čemer je prav Slovenska skupnost aktivno udeležena s svojim zakonskim osnutkom v rimskem senatu.

V tem smislu se je konec prejšnjega tedna deželni tajnik Andrej Bratuž sestel v Tridentu s predsednikom Tridentinsko-tirolske ljudske stranke senatorjem Sergiom Fontanarijem, predlagateljem našega zakonskega osnutka. V razgovoru je bil v ospredju problem naše zaščite. Tridentinski parlamentarec je med drugim sporočil, da se bo 18. januarja začela razprava v prvi senatni ustavni komisiji o tem problemu. Senator je zagotovil, da bo o poteku parlamentarnih del stalno v stiku s SSk. Pogovor je nato zadeval še nekaj

drugih aktualnih političnih vprašanj, med temi pripravo na evropske volitve, ki bodo verjetno meseca junija.

Pobude in predlogi za evropske volitve in skupen nastop raznih manjšinskih in avtonomističnih gibanj so bili predmet še drugih pogovorov in srečanj. Prav tako ob koncu tedna se je deželni tajnik Slovenske skupnosti sestel v Padovi z odgovornimi predstavniki Lige Venete, ki je že sodelovala na prvih evropskih volitvah leta 1979 in ima sedaj tudi dva svoja parlamentarca v Rimu. Njen senator Girardi je obenem sopodpisnik zakonskega osnutka SSk za zaščito.

V soboto, 7. januarja, pa se je deželni tajnik SSk udeležil v Veroni srečanja raznih zgoraj omenjenih političnih gibanj in to prav za pripravo na skupen nastop pri bližnjih evropskih volitvah. Tej izmenjavi mnenj in izkušenj bodo v bodoče sledile še druge podobne pobude.

V 30. leto Novega lista

■ nadaljevanje s 1. strani

upravo Trsta, s čimer je tudi Slovincem na Tržaškem bilo usojeno, da začnejo živeti v razmerah in pogojih, ki so že prej veljale za Slovence v goriški in videmski pokrajini. Vsi smo torej tedaj postali prava narodna manjšina, zaradi česar smo, oziroma bi morali novim razmeram prilagoditi vse oblike javnega udejstvovanja. Mislimo, da je naš list pri tem v polni meri naredil svojo dolžnost, saj je na primer od vsega začetka poudarjal in zagovarjal stališče, da je enotnost manjšine navzven nujna, znotraj pa je prav tako nujna njena raznolikost. To je pogoj, če hočemo, da homo angažirali čimveč pripadnikov manjšine v boju za obstanek, uveljavitev in nadaljnji razvoj. Zato tudi tolikšen poudarek v domala vsaki številki našega lista načelu »enotnosti v raznolikosti«.

Drugo vprašanje, ki je našemu listu bilo zelo pri srcu, je bila resnica, da je narodna manjšina brez tesnih vezi z matičnim narodom prej ali slej obsojena na smrt. Zato je Novi list od vsega začetka zastavil vse svoje sile, da bi končno prišlo do ureditev odnosov med manjšino in ma-

tico. To je bilo izredno važno pred 30 leti in tudi precej let potem glede na stališča, ki so jih do tega problema zavzemali pripadniki slovenske narodne skupnosti, politično organizirani v Slovenski demokratični zvezi na eni in v informbirojevski Komunistični partiji na drugi strani. Pri tem pa je treba upoštevati dejstvo, da sta ti dve politični skupini, vsaj na Tržaškem, zajemali veliko večino pripadnikov slovenske narodne skupnosti. Bili so trenutki, ko so bile strasti tako razvnete, da bi človek skoraj obupal, a naš list ni vrgel puške v koruzo, temveč odločno in dosledno vztrajal pri svojem stališču ter naposled — mislimo, da to lahko s ponosom napišemo — tudi zmagal. Danes ni — o tem smo prepričani — človeka med slovensko manjšino, ki bi postavljaj v dvom veljavnost načela, o katerem smo pravkar pisali.

Obogaten z dosedanjimi izkušnjami bo Novi list tudi v tem letu nadaljeval, kolikor mu bodo dopuščale moči, po dosedANJI poti ter skušal doprinesiti svoj delež v okviru splošnih prizadevanj za obstanek, uveljavitev ter nadaljnji vsestranski razvoj naše slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Enotni nastop manjšine...

■ nadaljevanje s 1. strani

similacijo. Pisec uvodnika v listarskem glasilu še pravi, da je treba problem zaščite slovenske manjšine obravnavati ne s posebnim zakonom, temveč v okviru splošnega zakona, ki naj predstavlja statut za vse manjšine v državi.

Čeprav smo prepričani (kot smo sicer že zgoraj napisali), da tudi Cecovinijeva izvajanja ne bodo spravila tržaških italijanskih množic na ulice, moramo odkrito priznati, kako se bojimo, da utegnemo taki ali drugačni nastopi predstavnikov Liste za Trst povzročiti veliko škodo, tako gle-

de na vsebino zakonskih zaščitnih določil, ki se pripravljajo v Rimu, kot tudi in zlasti glede na čas oziroma rok, v katerem se bodo ta določila postala dokončno veljavna. Nujni bi zato bili takojšnji protukrepi predvsem na strani pripadnikov slovenske narodne manjšine, ki si morajo v tem trenutku prizadevati, da z enotnim nastopom postanejo akterji pri oblikovanju manjšinskih zaščitnih norm. S tem bodo tudi najučinkoviteje preprečili, da bi rovarjenje tržaških in drugih italijanskih nacionalistov in prenapetežev v Rimu kaj zaleglo.

Dokument Slovenske skupnosti o manjšinski zaščiti

Odkar je konec novembra lani stopilo v ospredje vprašanje o zakonski ureditvi zaščite slovenske manjšine, so se ponovno dvignile nacionalistične sile, ki tej zaščiti odločno nasprotujejo in skratka napadajo vse tiste, ki so naši zaščiti naklonjeni in jo v taki ali drugačni obliki zagovarjajo. Tako so z izredno nekulturnimi in politično primitivnimi gesli popisali zunanje zidove slovenskega Trgoveškega zavoda Ž. Zois v Trstu, potem ko so se jim izjalovili poskusi z zasedbami šol in množičnimi študentovskimi manifestacijami.

Tik pred božičem pa so nacionalistični prenapeteži uprizorili pravi spektakel na sedežu družinske posvetovalnice v Rojanu, ki so ga obsodili vsi resnični demokrati. Početje pa zagovarjajo vrhunski predstavniki Liste za Trst z občinskim in deželnim svetovalcem Gambassinijem na čelu. Vodstvo Liste je po mestu dalo nalepiti plakat s fotografijami dvojezičnih dokumentov in cestnih napisov kot neke vrste strašilo italijanskim meščanom, kaj jih čaka, če bo vlada uzakonila pravice Slovencev.

O teh in drugih pojavih nestrpnosti je na seji dne 21. decembra 1983 razpravljala pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu ter pojave najodločneje obsodil kot načrten izpad proti enakopravno-

sti slovenskega jezika v javnosti, katerega namen je ščuvanje nepoučenih italijanskih someščanov proti sprejetju pravičnega zaščitnega zakona za Slovence.

Z namenom da prispeva k informiranju italijanske javnosti, je Slovenska skupnost izdelala poseben dokument o tem problemu in ga razposlala vsem sredstvom javnega obveščanja, političnim in družbenim predstavnikom na krajevni in deželni ravni, predsednikom senata in poslanske zbornice, komisijama za ustavna vprašanja, voditeljem parlamentarnih skupin in predsedstvu vlade v Rimu.

Italijanski tržaški dnevnik *Il Piccolo* je dokument Slovenske skupnosti objavil v celoti in mu dal znaten poudarek, kar pomeni, da je naletel na ugoden odmev v italijanski javnosti. V dokumentu je med drugim rečeno, da predloženi zakonski osnutki ne vsiljujejo nikomur poznanja slovenščine, temveč samo priznavajo pripadnikom slovenske manjšine pravico do uporabe materinega jezika v odnosih z javnimi oblastmi in podobno, da se tako uresničijo ustavna načela o zaščiti jezikovnih manjšin in dejanski enakopravnosti državljanov slovenskega jezika. Izjava se zaključuje s pozivom sodržavljanom večinskega naroda, naj se s problemom objektivno soočijo, da se tako odpravijo nespo-razumi, strah in lažni problemi, ki jih nekateri namenoma ustvarjajo s svojimi početji.

Velika svetla zvezda - prihaja repatica Halley

Mogoče ste kdaj že videli Giottovo fresko v padovanski kapeli degli Scrovengni, ki prikazuje čaščenje svetih treh kraljev. Če ste kdaj videli to fresko ste mogoče opazili nad betlehemskega hlevčkom, pravzaprav pečino, na temno plavem nebu rdečkasto-oranžno repatico, ki je po mnenju znanstvenikov izredno podobna zvezdi

repatici, ki jo poznamo pod imenom Halleyeva repatica in ki ima stalno krožno pot, tako da se vsakih 76 let prikaže v bližini zemlje. Če se torej za trenutek vrnemo k Giottu, lahko s precejšnjo gotovostjo trdimo, da je veliki italijanski slikar na freski upodobil Halleyevo repatico, ki je bila vidna leta 1301; fresko je Giotto namreč začel leta 1304.

Ta zvezda, ki je verjetno med najzvezdejšimi in najlepšimi kometi, se bo po napovedi zvezdogledov spet pojavila leta 1986 in bi, po istih napovedih, morala biti še veliko svetlejša, kot je bila leta 1910, ko se je zadnjič pojavila na nebu. Takrat je ljudstvo napovedovalo vojne, bolezni in lakoto, podobno kot so vedno ljudje govorili ob prihodu nenavadnih naravnih pojavov. In ko je leta 1914 res izbruhnila

Začelo se je šolsko vpisovanje

V teh dneh se je na slovenskih šolah vseh stopenj, na didaktičnih ravnateljstvih in v slovenskih državnih otroških vrtcih začelo vpisovanje v prve razrede za šolsko leto 1984/85. Gre za novost, ki jo je v decembru prinesla ministrska okrožnica. S tem naj bi bile odpravljene nepotrebne zamude, ki so v preteklosti večkrat onemogočale reden začetek

Predčasno vpisovanje se bo zaključilo 30. januarja z izjemo višjih srednjih šol, na katerih se bo vpisovanje končalo 29.

februarja. Do 7. julija pa bo treba vpise še potrditi.

Ne bo odveč, če ob tej priložnosti znova poudarimo, da slovenski otroci, učenci in dijaki spadajo le v slovenske vrte in šole. Slovensko šolstvo v Italiji je že zdavnaj dokazalo, da po kvaliteti v ničemer ne zaostaja za italijanskim. Tisti slovenski starši, ki ne vpisujejo svojih otrok v slovenske šole, pa jim delajo krivico, saj ima vsak otrok pravico do vzgoje in izobrazbe v svojem materinem jeziku.

PROSTOR MLADIH

Božična duhovna obnova

V soboto, 18. decembra, je bila za skavte in skavtinje srednje starostne veje — izvidnike in vodnice — duhovna obnova. Kljub slabemu vremenu se je v Marjanišču na Opčinah zbralo precejšnje število mladih skavtov in skavtinj ter njihovih voditeljev. Tema srečanja je bila zlo: skupaj naj bi se razgovorili o zlu, ki nam ga vsak dan posredujejo časopisi, radio in televizija, in pa o zlu, ki ga tudi sami vidimo in srečujemo.

Posamezni vodi so že na več sestankih obravnavali to temo, tako da so se na srečanje nekako pripravili, nekateri pa so tudi izdelali plakate. Na njih so s slikami iz časopisov, članki, risbami in lepljenkami skušali prikazati, v čem vidijo zlo, kje in kako ga srečujejo. Prišlo je na dan veliko zanimivih in obenem težkih vprašanj, kot

na primer, zakaj obstaja zlo, po kakšni poti pride človek do pojmovanja, kaj je dobro in kaj je zlo, itd. Ugotovili smo tudi, da lahko človek tudi dobre stvari spremeni v zlo, kot na primer tehnologijo.

Ko smo si ogledali opravljeno delo in izmenjali nekaj misli, nam je g. Tone Bedenčič, ki je vodil srečanje, zavrtel odlomek iz filma o sv. Frančišku, Brat Sonce, sestra Luna in nas opozoril na trenutek, ko se mladi Frančišek globlje zave zla, ki ga obdaja in začenja živeti drugače.

To je bila nekako osnova za debato po skupinah, ki je sledila. Skušali smo ugotoviti, kaj lahko storimo proti zlu v svojem najožjem okolju. V to smer naj bi raziskovali do velikonočne duhovne obnove, ko bomo verjetno tudi dali na ogled zgoraj omenjene plakate.

Večer, posvečen Duhovski zvezi

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo ponedeljkov večer 16. januarja 1984 posvečen Duhovski zvezi. O delu in namenih organizacije slovenskih duhovnikov na Tržaškem bosta govorila škofov vikar dr. L. Škerl in g. D. Jakomin. Začetek ob 20.30.

vojna, se je našel kdo, ki je trdil, da jo je napovedovala Halleyeva repatica že aprila štiri leta pred njenim izbruhom.

Še veliko dokumentov pa izpričuje mimohod tega kometa. Miniaturni kodeks iz leta 1145 ali podoba nekega Duccia di Boninsegna v sienski stolnici ali »rojstvo« slikarja Giottove šole v cerkvi sv. Frančiška v Assisiju: vse te upodobitve velike in svetle repatice so po mnenju znanstvenikov dokumenti, ki potrjujejo mimohod Halleyeve repatice, ki je zaradi svoje lepote in rednosti gotovo tako prevzela slikarje vseh časov, da so jo radi upodabljali.

Pomislimo še mi na vse božične ljudske pesmi, ki pojejo o veliki svetli zvezdi,

dalje na 8. strani ■

UPRAVNI SVET SSG PONOVO PROUČIL KRITIČNI POLOŽAJ USTANOVE

Upravni svet Slovenskega stalnega gledališča je na ponovni izredni seji obravnaval še vedno kritični položaj ustanove. Trenutne finančne težave bo sicer mogoče premostiti s ponovnimi krediti na osnovi jamstev dežele Furlanije - Julijske krajine, prav zato pa se na še bolj dramatičen način zastavlja nujnost dokončne rešitve Slovenskega stalnega gledališča. Upravni svet je zato sklenil pismeno posredovati pri ministru za turizem in prireditve poslancu Lagorju, da se v okviru sestavljanja globalnega zaščitnega zakona za slovensko manjšino v Italiji vključi tudi poseben člen, ki naj določi kritje doslej dozorelih dolgov in redni prispevek, ki bi omogočil ustanovi redno delo. Pri tem se upravni svet sklicuje na izjavo ministra za zvezo z deželami Romito, da bo vlada sestavila zakonski predlog na osnovi poročila posebne komisije pri predsedstvu vlade, v katerem je soglasno ugotovljena posebna vloga Slovenskega stalnega gledališča in sta predvidena redni letni prispevek in kritje dolgov.

Upravni svet je tudi z zadovoljstvom vzel na znanje stališče deželne vlade, ki je osvojila resolucijo komunističnih deželnih poslancev v podpori tem gledališkim ustanovam in o posebnem pomenu SSG, kakor tudi podporo, ki jo je gledališču izrazil predsednik goriške pokrajine Cumpeta.

Končno se je upravni svet še posebej toplo zahvalil vsem zvestim obiskovalcem in predstavnikom slovenske in italijanske demokratične javnosti, ki so na razne načine izrazili svojo solidarnost osrednji kulturni ustanovi Slovencev v Italiji.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE v Trstu

Kulturni dom

DUŠAN KOVAČEVIČ

RADOVAN TRETJI

Režija Boris Kobal

v soboto, 14. januarja ob 20.30 - abonma red F
v nedeljo, 15. januarja ob 16.00 - abonma red G
v ponedeljek, 16. januarja ob 17.00 v Novi Go-

Ob zadnjih novosti pri »Piccolu«

Kdo bo postal lastnik dnevnika?

Glavni in odgovorni urednik tržaškega italijanskega dnevnika »Il Piccolo« Luciano Ceschia je v nedeljo, 8. t.m., zapustil svoje mesto. Dva dni prej je seznanil uredništvo s svojim odstopom. Poudaril je, da gre za osebno izbiro, ki je povezana s pogajanjem med lastnikom Piccola, milansko založbo Rizzoli, in morebitnimi kupci tržaškega dnevnika. Po njegovih besedah še ni prišlo do prodaje, očitno pa je, da je zadeva tik pred sklepom, če se je odločil za odstop.

Da je Piccolo naprodaj, se govori že več mesecev. Ker so pogajanja tajna, še vedno ni jasno, kaj se natančno dogaja. Vse govorice pa potrjujejo podatek, da se za Piccolo zanima skupina, ki jo vodi industrijec in založnik Monti iz Bologne in v kateri so tudi nekateri tržaški industrijci, med njimi bivši predsednik Združenja industrijcev v Trstu in predsednik nogometnega kluba Triestine De Riù. Slednji je že prejšnji mesec potrjeval te govorice in se zavzemal za spremembo sedanje politične smeri dnevnika Il Piccolo. Za dnevnik pa se menda zanima tudi skupina furlanskih in tržaških podjetnikov.

Gre vsekakor za splet gospodarskih in političnih vprašanj. Tržaški dnevnik se je namreč v zadnjih letih precej spremenil. Do preloma je prišlo, ko ga je dotedanji lastnik Chino Alesi prodal. Njegovo urejanje Piccola je verjetno imelo prvenstveno vlogo pri oblikovanju Liste za Trst po Osimskih sporazumih. Po prodaji skupini Rizzoli je prevzel glavno uredništvo Ferruccio Borio, zadnja tri leta pa je vodil Piccolo tržaški časnikar in nekdanji krščansko-demokratski občinski upravitelj Luciano Ceschia, ki je bil do tedaj tudi glavni taj-

nik italijanskega časnikarskega sindikata. Pod njegovim uredništvom se je začel Piccolo odpirati tudi Slovincem, kar se je pokazalo ob zadnjih polemikah o domnevnem »bilingvizmu«, ko se je zavzel za trezno presojanje predlogov za globalno zaščito Slovencev, pa čeprav s previdnostjo, ki so mu jo narekovale ramere med tržaškimi Italijani.

Da je zamenjava v lastništvu in vodstvu lahko za Slovence zelo neprijetna, kaže dejstvo, da se Ceschijevega odhoda neprikrito veseli glasilo Liste za Trst, ki ravnano v zadnji številki kar »načelno« nastopa proti bistvenim zahtevam slovenske narodne skupnosti.

—o—

ZAHVALA IN OBVESTILO SLOVENSKEGA DOBRODELNEGA DRUŠTVA V TRSTU

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu je ob miklavževanju in božičnih praznikih obdarilo socialno potrebne učence slovenskih osnovnih šol na Tržaškem z oblačili, obutvijo in šolskimi potrebščinami.

Vsem, ki so s svojimi prispevki omogočili izvedbo te pobude, in šolnikom, ki so zbrali želje pomoči potrebnih, se društvo prav lepo zahvaljuje.

V mejah svojih razpoložljivih sredstev pomaga Slovensko dobrodelno društvo tudi med letom osebam z nezadostnimi dohodki, predusem ko gre za potrebe študirajoče mladine. Interesenti dobijo vsa potrebna obvestila na sedežu društva v Trstu, ulica Machiavelli 22/1 in to vsak ponedeljek od 16. ure do 18.30 in četrtek od 10. do 12. ure, telefon 65612.

Čas božičnih koncertov

Božični čas je postal priložnost za številne naše zборе, da pripravijo koncerte božičnih pesmi. Gotovo ni slučaj, da je tako, saj so božične pesmi, zaradi svoje neposrednosti in globoke, čeprav preproste smiselnosti, vabljuje ne samo za pevce, ampak tudi za poslušalce.

V GORICI

Veliko takih koncertov je bilo v teh dneh, a mi se bomo tokrat ustavili samo pri treh. Začnimo z božičnico, ki je bila v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v Gorici. Ta koncert je Združenje cerkvenih pevskih zborov v Gorici priredilo na praznik sv. Štefana. Koncert so začeli združeni otroški zbori, ki so pod vodstvom Elvire Chiabai zapeli: Glej zvezdice božje, Tam stoji pa hlevček in še znano ljudsko Angelci stopajo. Otroke je na orgle spremljal pred oltarjem Mirko Špacapan.

Po otroškem petju so zadonele orgle na koru in štiri božične pesmi je zapel moški pevski zbor iz Štavnava, ki ga vodi Gabrijel Devetak. To so bile Vrabčeva priredba ljudske Ura je polnoči, Jericijeva Tota silescit, Premrlova Božični večer, zadnja pa je bila Devetakova priredba pesmi Rajske strune.

Sledil je nastop zbora Lojze Bratuž. Zbor je zapel dve božični skladbi svojega dirigenta Stan-

ka Jericija in Kimovčevo Kaj neki to bo. Ob orgelski spremljavi Lojzke Bratuž in pod vodstvom Zdravka Klanjščka je zbor Rupa - Peč zapel Vrabčovo Bila je noč, Rihar - Premrlovo Zveličar nam je rojen, Renerjevo Božično noč in Reharjevo Počivaj milo detece. Goriški koncert božičnih pesmi pa je sklenil zbor s Kstanjevice. Ta mešani pevski sestoj je pod vodstvom p. Kosa in ob spremljavi Terezike Paljk zapel ljudsko Pastirci hitro vstanite, Tomčevo Radujte vsi krogi se zemlje in zanimivo Premrlovo skladbo Sveta noč.

Pred zaključnim slovesnim blagoslovom je božično misel podal Danilo Čotar.

NA OPČINAH

Dan prej, na božič, se je po blagoslovu božična pesem prelivala po openski cerkvi. Marljivi openski pevci in organizatorji so pripravili zanimiv koncert. Peli so kar v treh zasedbah. Nastopil je otroški zbor, ki je ob spremljavi Vinka Škerlavaja in pod vodstvom mlade Lucije Čač zapel tri pesmi. Prva na vrsti je bila pesem Noč je nasula, ki jo je uglasbil France Gačnik, sledila je pesem Na nebeških cestah, ki jo je napisal nemški skladatelj Silcher, priredil in poslovenil pa France Gačnik. Svoj spored pa so zaključili s pesmijo Maksa Pirnika v Betlehem. Po nastopu

otrok je povedala priložnostno božično misel prof. Matejka Maver.

Na Opčinah smo nato prvič slišali zanimivost, s katero so nam postregli pevci MPZ Vesela Pomlad. Pod vodstvom Franca Pohajača in ob spremljavi Vinka Škerlavaja so nam zapeli pet koralov Johanna Sebastiana Bacha in koralno pisano pesem iz kantate Slovenski božič Matije Tomca.

Koncert božičnih pesmi v cerkvi sv. Jerneja na Opčinah pa je zaključil domači mešani cerkveni pevski zbor, ki je pod vodstvom Franca Pohajača zapel šest pesmi. Zbor je brez orgelske spremljave zapel na začetku Vodopivčevo priredbo narodne Kaj se vam zdi, Premrlovo In zopet prišla, ljudsko Prišla je lepa sveta noč. Sledila je pesem iz Kramarjeve zbirke Slava Bogu. V pesmi Ferdinanda Kalingerja Pastirji, povejte nam, je solo vlogo odpel dr. Vinko Milič, svoj spored pa so pevci zaključili s Sattnerjevo Noč božična. Zbor je to pesem tako prepričljivo zapel, da jo je moral na splošno željo občinstva ponoviti.

V STOLNICI V TRSTU

Božično vzdušje pa nam koncerti poustvarjajo še nekaj časa. Tak koncert, ki je že tradicija in ga ljudje pričakujejo vse leto, je priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov v stolnici sv. Justa v Trstu. Na koncertu, ki je bil v nedeljo, 8. januarja, so peli Tržaški mešani zbor in Mladinski zbor Vesela pomlad, pod vodstvom Tomaža Sim-

Ob 21. dnevu emigranta v Čedadu

Škoda, da se je slišala razglašena nota

Tudi letošnjega, 21. dneva emigranta, ki so ga priredila v nedeljo, 8. t.m., v Čedadu, slovenska kulturna društva iz videmske pokrajine, se je udeležilo lepo število ljudi. Prireditev se je z leti po svojem značaju in tudi po svojem pomenu korenito spremenila, saj ni več toliko priložnost za srečanje Benečanov, ki so na delu v tujini in za božične praznike obiščejo svoj dom, temveč je že postala praznik slovenske kulture v videmski pokrajini.

Letošnja prireditev se je začela z nastopom rezijanskih citiravcev, ki jih vodi Luigi Paletti. Rezijanski župan Sergio Di Lenardo je v svojem govoru poudaril, kako je nujno zaščititi prebivalstvo Rezijanske doline, ki v zadnjih letih hudo biološko propada. Tu je treba po njegovem predvsem poskrbeti za nova delovna mesta, kajti v nasprotnem primeru se bo stanje še poslabšalo. Govornik ie v tej zvezi opozoril, kako je bilo še pred 30 leti v Rezijanski dolini 4 tisoč prebivalcev, zdaj pa jih je le kakih 1.500.

Na prireditvi, med katero je posamezne točke lepo in prijetno povezoval Luciano Chiabudini, so še nastopili ansambel »Beneški fantje«, pevski zbor »Pod lipom«, ki ga vodi Nino Špekoni, ter Beneško gledališče, ki je uprizorilo igro »Preklete grablje« v priredbi Luciana Chiabudinija in v režiji Adrijana Rustje.

Udeležence je v imenu kulturnih društev pozdravil Viljem Černo, ki je med drugim obrazložil vsebino brzojavke, ki so jo podpisovali ob vходу v gledališko dvorano. Tudi ta brzojavka, kot sicer ostale, ki so jih v teh dneh odposlali na razne na-

slove, poudarja, da mora zaščitni zakon veljati tudi za Slovence v videmski pokrajini, saj je nedopustno, da se ena in ista narodna manjšina deli na različne kategorije glede na kraj bivanja njenih pripadnikov.

Pri udeležencih, ki so obdarjeni s preprosto, a zdravo pametjo, pa so naredila silno mučen vtis izvajanja deželnega odbornika Furlanije - Julijske krajine Romana Specogne, ki je po poklicu občinski uradnik v Podbonescu, torej Benečan po rodu in bivališču. Specogna, ki politično pripada Krščanski demokraciji, je razvijal in ponavljal znano tezo, da je treba sicer zaščititi vrednote, izročila in kulturno bogastvo beneških dolin, da se je treba znebiti čuta manjvrednosti, a da se zaščita ne sme uokvirjati v problematiko globalne zaščite slovenske narodne skupnosti v Furlaniji - Julijski krajini, češ da gre v beneških dolinah za posebno skupnost, katere govorica je različna od sosedov na severu in jugu, na vzhodu in zahodu. Specogna, ki je gotovo vedel, da se z njegovimi izvajanci ne strinja večina poslušalcev in vsi prireditelji, ki so ga bili povabili na Dan emigranta, je pred koncem svojega govora v italijanskem jeziku napovedal, da bo sklepne besede spregovoril v slovenskem jeziku, s čimer pa je jasno dokazal kričeča in tudi groba protislovja v lastnih modrovanjih.

Prireditelji so po našem naredili grobo napako, ko so tega človeka sploh povabili na prireditev in ga naprosili za nagovor. Specogna pa bi moral biti toliko gosposki, da ne bi žalil dostojanstva ogromne večine svojih gostiteljev.

ŠOLSKI NATEČAJ O IVANU TRINKU

Goriška nižja srednja šola »Ivan Trinko« je v lanskem decembru izdala ciklostilirano brošuro z naslovom »Ivan Trinko Zamejski ob 120-letnici rojstva«. V njej so objavljeni izdelki dijakov, ki so bili nagrajeni na šolskem natečaju o Ivanu Trinku in Beneški Sloveniji. Natečaja, ki je bil razpisan za lanski november, so se udeležili dijaki tretjih razredov s pisnimi izdelki, dijaki prvih in drugih razredov pa z likovnimi izdelki.

Od dijakov tretjih razredov so bili nagrajeni: Elisabeta Paoletti (3.F), Suzana Macuz (3.B), Werner Florenin (3.B), Emanuela Kovic (3.A), Peter Žoškin (3.D), Danijel Devetak (3.E) in Srečko Breganti (3.E). Kot najboljši likovni izdelek pa je komisija ocenila perorisbo Gabrijela Sfiligoja 1.D razreda, ki je objavljena na naslovni strani brošure in lepo upodablja Trinkov rojstni kraj.

Iz objavljenih izdelkov je mogoče razbrati, da goriški dijaki res dobro poznajo delo in pomen človeka, po katerem je poimenovana njihova šola. Zaslužijo si, da jih pohvalimo. S tem pa izrekamo priznanje tudi šolnikom, ki si prizadevajo za vsestransko rast svojih gojencev.

UMRL JE VENČE ČERNIC

Na dan svetega Štefana je po daljši bolezni umrl v 78 letu starosti Venceslav Černic iz Gabrij. Bil je delaven in pošten človek, skrben oče, a tudi živ člen širše skupnosti. Aktivno se je udeleževal v krajevnem cerkvenem občestvu, bil je predsednik lovske družine iz Gabrij, član in v eni mandatni dobi tudi občinski svetovalec Slovenske skupnosti. Kakšen ugled si je pridobil, je izpričalo tudi veliko število tistih, ki so ga 28. decembra pospremili na zadnji poti. Naj mu ob lahka domača zemlja! Svojem izrekamo iskreno sožalje.

čiča, v drugem delu pa Dekliški zbor Devin, vodi ga Herman Antonič, zbor »Fantje izpod Grmade« pod vodstvom Iva Kralja in mešani zbor slednjih dveh zborov pod vodstvom Hermana Antoniča.

Tržaški mešani zbor in MPZ Vesela pomlad sta pripravila zanimiv spored, ki je imel predvsem namen predstaviti korale nemškega skladatelja Bacha. Korali kot glasbena zvrst pa so bili pomembna osnova, na kateri so nastajale tudi nekatere slovenske pesmi. Združena zbor sta pela ob spremljavi manjšega komornega ansambla, ki so ga sestavljali organist Andrej Pegan, violist Umberto Biancuzzi, flautist Aleksij Kalc, čelista David Pupulin in Simona Slokar, flautistka Erika Slama in oboistka Tanja Starc. Zbora sta začela z znano Adeste fideles, sledil je Bach. Njegovi korali so preproste, a izredno bogate bogoslužne pesmi z evangeljskimi besedili. Spored pa so zaključili s koralom, ki je vzlet iz kantate Slovenski božič skladatelja Matije Tomca. Priznati moramo, da je bila odločitev za tak spored zanimiva, saj na dosedanjih koncertih nismo slišali podobnih skladb. Devet Bachovih koralov pa nam je lepo predstavilo duhovnost tega velikega Nemca in v letu, ko je še svež spomin na Lutrovo obletnico, naj te pesmi pričajo tudi o podobnostih in skupnih točkah, ki jih lahko ima protestantska in katoliška božična pesem.

Po prvem delu je spregovoril g. Milan Nemec, ki je z lepo božično mislijo opozoril na vrsto problemov, ki jih velikokrat hote pozabljamo.

V drugem delu so nastopili devinski pevci. Dekleta so ob spremljavi Hilarija Lavrenčiča zapela pesmi Ena Lučka Lojzeta Bratuža, Harejevo Slava Bogu na višavah in Führerjevo v priredbi J. Gregorja Tiha noč. Moški pevski zbor je zapel ljudsko v Vrabčevi priredbi Nikar ne dremajte, Vodopivčevo Blažena noč in Hribarjevo Poglejte čudo se godi. V mešani zasedbi pa Tomčevo Angelsko petje, Bila je noč Ubalda Vrabca, Otrok v božični noči Aleksandra Vodopivca in za sklep novost Hilarija Lavrenčiča Gloria in excelsis Deo. Koncert bodo ponovili še v cerkvi na Kodeljevem v Ljubljani.

M. T.

KONCERT BOŽIČNIH PESMI V ŠTIVANU

Cerkev sv. Janeza Krstnika v Štivanu je bila v petek, 6. januarja, nabito polna, saj so prebivalci Štivana in okoliških vasi množično prihitali na koncert, ki sta ga priredila zbor »Fantje izpod Grmade« in Dekliški zbor Devin. Koncert v tej cerkvi postaja že tradicija, zbor ga namreč že vrsto let prirejata v tem kraju, lani pa so se jim prvič pridružili otroci Mladinskega zbora iz Štivana. Ta zbor ima pevске vaje v štivanski cerkvi že približno leto dni.

Pred koncertom je božično misel prijetno podal časnikar tržaškega radia Saša Martelanc, ki je poudaril predvsem misel, naj bi ljudje ne bili boljši in prijaznejši samo v božičnem in novoletnem času, pač pa naj bi taki bili

skozi vse leto. Zakaj si ne bi morda voščili tudi kdaj drugič?

Zbora, ki sta nastopila na tem koncertu, sta letos uvrstila v svoj program pretežno primorske avtorje, veliko je bilo tudi zamejskih. Slišali smo skladbe L. Bratuža, Z. Hareja, U. Vrabca, V. Vodopivca in drugih. Prvič je na tem koncertu bila izvedena pesem »Gloria in excelsis Deo« mladega skladatelja H. Lavrenčiča. Ta je zboru tudi spremljal na orgle. Občinstvo je z navdušenjem sprejelo Lavrenčičevo skladbo, ki v svojih tonih zelo spominja na srednjeveške stvaritve.

»Fantje izpod Grmade« in Dekliški zbor Devin sta pod vodstvom Iva Kralja in Hermana Antoniča zapela vsak po pet pesmi. Mešani zbor, ki ga sestavljajo pevci obeh zborov, je pod vodstvom Hermana Antoniča zapel prav tako pet pesmi. Mladinski zbor iz Štivana pa je pod vodstvom mlade Tatjane Legiša zapel tri pesmi. Nekaj skladb je mešani zbor izvedel tudi s sodelovanjem otrok.

Vtis, ki smo ga odnesli s tega koncerta, je vsekakor prijeten. Zbori so bili letos dobro pripravljene, tudi številčno so bili nekoliko okrepjeni. Posebno navdušujoč pa je bil pogled na združeni zbor, ki so ga sestavljali pevci obeh zborov in otrok. Pred oltarjem je namreč stala mogočna skupina pevcev; bilo jih je blizu sedemdeset.

A. L.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dorče Sardoč: Tigrova sled

Življenje ni nikoli tako »kovoalo« primorskih Slovencev kakor v obdobju, skozi katero se vije Sardočeva Tigrova sled. Udarci so padali s smrtonosno težo — in kdor je bil kremen, se je raziskril; kdor je jeklo, je pel; kdor steklo, se je zdrobil.

Tudi dragoceni Sardočevi spomini, za objavo katerih se je treba zahvaliti požrtvovalni radijski delavki Lidi Turk, izpričujejo, da je bilo stekla med primorskimi Slovenci pod fašizmom bolj malo. Ko ocenjuje zgodovinski pomen t.i. drugega tržaškega procesa, na katerem je Posebno sodišče za zaščito države 14. decembra 1941 obsodilo na smrt devet Slovencev (od teh so bili štirje, s Sardočem vred, pomiloščeni na dosmrtno ječo), šestinštirideset oseb pa na različne večletne zaporne kazni (med njimi sta bila tudi dva Italijana), Sardoč takole pravi: »Ko sem iz najnižje klopi v sodni dvorani gledal na ljudi nad sabo, posebno na zadnjo klop procesnih tovarišev, sem dočkal, da sedijo na zatožni klopi naši ljudje vseh stanov in slojev. Bili so kmetje, delavci, trgovci, uradniki, visokošolci, finančniki, profesorji, časnikarji, pisci knjig in znanstvenih revij, odvetniki, zdravniki. (...) Prišli so na zatožno klop z vseh krajev Primorske, od Predila do Snežnika, od Postojne do Pivke, do Trsta, kar izpričuje, da je bil upor razpleten po vsej Primorski, povsod tam, kjer živijo Slovenci.« (141)

Seve, niso vsi primorski Slovenci zapeli pod fašizmom kot jeklo. Največ je bilo kremenca, ki se je previdno, a trdovratno iskril. Takšna je npr. po Sardočevem mnenju bila Kraljeva katoliška skupina, v kateri »je prevladovala direktiva, naj se sicer dela proti fašizmu in upira asimilaciji, ne da bi se ljudje izpostavljali posebnemu nadzorstvu, zaporu, konfinaciji, procesom«. (141) Med tistimi, ki so se izkazali z jeklenim junaštvom, pa je nedvomno bil Dorče Sardoč.

Njegovo neuklonljivo, ponosno naravo je mogoče zaslutiti že v slogu pripovedovanja, ki je stvaren, klen, nenarejeno možat. Včasih je v tem kar izzivalen, npr. kadar pove, da ni bilo fašistično sodišče nekaj »zlohotega«, kot si navadno predstavljamo; da je bil predsednik sodišča »dostojen in tudi korekten«; da je bil pogled na sodno dvorano »lep«... (139-140) Kakšna je njegova narava pa seveda verneje izpričujejo številni dogodki, ki se jih Sardoč spominja v knjigi in o katerih je prof. Pirjavec upravičeno zapisal, da v svoji stoični monumentalnosti ne zaostajajo za podobnimi prizori iz Tacitove rimske zgodovine. Med temi dogodki nedvomno izstopajo srečanje med konfinirancem Sardočem na otoku Lipari in bratom, vedenje obtoženih na drugem tržaškem procesu in noč pred eksekucijo, ki so jo na smrt obsojeni preživeli v tržaškem Coroneu.

Sardočevo pričevanje pa po drugi strani potrjuje, če naj se izrazimo po Brechtovo, da so časi, ki terjajo junake, res prekleti. Prekletstvo Sardočevega časa je bilo tolikšno, da je Sardoč upajoče pričakoval, kdaj bo izbruhnila vojna, in se srčno veselil, ko je Hitler pognal svoje tanke v strašno avanturo druge svetovne vojne... In ni bil edini, ki je med primorskimi Slovenci tedaj tako čustvoval. Celotek nekdanji

slovenski semeniščniki, ki so tiste čase doživljali v Gorici, vedo povedati, da so med molitvami za mir v srcu nemalokrat prosili, naj v odrešitev zavijti najstrašnejša izmed božjih šib!

Prekletstvo Sardočevega časa pa se na nek način odraža celo v ideji, ki je vodila njega in mnoge druge v upiranju proti fašizmu. Slo je predvsem za željo: »Proč od Italije!« (126) Kam? Kajpak k Sloveniji (126, 142), pod Jugoslavijo (35, 164), pod katerokoli Jugoslavijo (126, 212, 233-34), in, če se drugače ne da, sploh kamorkoli: »Raje pod Turka kot pod Italijo« (126). Prekletstvo časa, ki je iz Slovencev delal dobesedne antiitalijane... Gorje junakom!

Ob vsem tem pa se bralec Tigrove sledi težko ubrani vtisu, da je včasih početje poklicne ljubljanske razlagalke tiste naše preteklosti, ki je tudi napisala spremni esej k Sardočevim spominom, skorajda prej vredno mitičnega Prokusta kot pa zgodovinskega Marxa. Mar ni

posteljica razrednega revolucionarstva vendarle nekoliko pretesna za upiranje naroda, ki mu strežejo po življenju?

n j

—O—

»SPOMIN NA DOM«

V založbi zadruga Dom, ki izdaja istoimenski štirinajstdnevnik, kulturni in verski list beneških Slovencev, je pred dnevi izšla zbirka pesmi z naslovom »Spomin na dom«. Avtor zbirke je kanonik stolnega kapitlja v Čedadu, znani slovensko-beneški duhovnik Valentin Birtič, ki je lani praznoval obletnico zlatomašništva. Zbirka je naprodaj v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici.

»NAŠ TEDNIK« V NOVI OBLEKI

Glasi Narodnega sveta koroških Slovencev »Naš tednik« je z zadnjo številko preteklega leta spremenil svojo obliko: zmanjšal je svoj format, tako da je zdaj po obliki manjši celo od našega lista, ki je doslej bil eden najmanjših, če ne celo najmanjši, med slovenskimi tedniki. Hkrati pa je glasilo koroških Slovencev pomnožilo svoje strani. Zdi se, da je do spremembe pri »Našem tedniku« prišlo na željo bralcev, ki so ga v »novi obleki« v veliki večini z odobravanjem sprejeli.

Jadranski koledar 1984

Založništvo tržaškega tiska je konec decembra poslalo na knjižni trg vsakoletni Jadranski koledar s priloženimi knjigami, ki se jim je letos pridružila tudi kasetna, na kateri je posnet dramatisiran Levstikov Martin Krpan. Knjige iz letošnje zbirke pa so: »Kozorog« Franceta Bevka, »Tigrova sled« Dorčeta Sardoča in »Clovek v zrcalu pregovorov« Mirka Hrovata.

Vse knjige so zanimive, tako da bi si zaslužile posebno poročilo. Tokrat pa se bomo ustavili pri koledarju za leto 1984. Odbor, ki so ga sestavljali Živa Gruden, Dušan Kalc, Marko Kravos in Vojmir Tavčar (glavni urednik) je letošnji zbornik uredil z zelo posrečeno roko.

Uvodni članek je napisal Boris Race. Ze naslov »Pogled nazaj« nam pove, da gre za pregled tistih dogodkov, ki so v lanskem letu bili pomembni za našo manjšino. Sledi temeljit prispevek Brede Pahor, v katerem podrobno analizira učinke ukrepov, ki jih je oktobra 1982 sprejel jugoslovanski zvezni izvršni svet glede potovanja jugoslovanskih državljanov na tuje. Pod naslovom »Posledica depozita« je zbrano tudi statistično gradivo o posledicah ukrepov beograjske vlade. Ker je jugoslovanska vlada delno preklcala te ukrepe, je članek Brede Pahor zanimiv esej, katerega podatke bo zanimivo primerjati s tistimi, ki se bodo nabrali v prihodnje.

Dragoceno gradivo je zbrano tudi v študiji Stanislava Renka z naslovom »Ob 30-letnici londonskega memoranduma«. Pisec je na šestnajstih straneh objavil temeljit prikaz vsega, kar je bilo v zadnjih časih napisanega o tem vprašanju. Pisanje o londonskem sporazumu pa Renka nujno pripelje do Osima in sporazuma, ki je bil podpisan 1975. leta. Z osimskimi sporazumi je bil dejansko razveljavljen londonski memorandum, zanimivo pa je spremljati razne dogodke v zvezi z manjšino, katerim smo bili priča od podpisa osimskega sporazuma do 3. aprila 1977, to je do izmenjave ratifikacij-

skih listin. Sele potem, se pravi po 22. letih in pol, je londonski sporazum prenehal veljati.

Zanimiva je odločitev uredniškega odbora, naj se k sodelovanju povabijo tudi nekateri italijanski pisci. Tako je Fabio Amodeo prispeval članek z naslovom »Trst — mesto preteklosti, mesto prihodnosti«. Gre za družbeno analizo in analizo splošnega stanja mesta, v katerem živimo. Ace Mermolja je po sledovih Magrisa in Are napisal »Esej o Trstu«, ki s pomočjo slovenske literature in pisateljev prikaže podobo mesta in časa, v katerem so obravnavani umetniki ustvarjali. Drugi italijanski pisec je Giorgio Depangher, ki je avtor zanimivega članka z naslovom »Slovenci in Istrani«. Članek nakazuje vrsto poti za boljše poznanje in spoštovanje naše in istrske manjšine, kot jo včasih smatrajo sami Italijani. Suvad Kapič opozarja na dejstvo, da le močno gospodarstvo nudi potrebna zagotovila za narodni obstoj manjšine. V tem smislu tudi nakazuje nekatere pogoje, ki so potrebni za rast in utrditev slovenskega gospodarstva. Na gospodarstvo, kot temo, ki je bila obravnavana na lanskoletnih benečanskih kulturnih dnevih, se navezuje tudi članek Laure Bergnach.

Stanje slovenskega šolstva v šolskem letu 1982-83 pa je obravnaval Pavel Stranj. Podatki, ki jih razberemo iz Strajnovnega članka, so po eni strani zaskrbljujoči, saj nizko število vpisanih samo govori, po drugi strani pa so nekateri doseženi cilji pomembni za vso našo skupnost. V zvezi s šolsko in telesno vzgojo je Aldo Rupel napisal sestavek »Motorične sposobnosti goriških dijakov«. O Mladinskem raziskovalnem taboru Benečija 83, kot dopolnilo šolskemu pouku, pa piše Milan Bulfon.

Pavle Merku objavljata zanimiv članek »Vzdevki in priimki«. Na poljuden način govori o nekaterih vzdevkih v Trstu, ki pričajo o slovenski prisotnosti v mestu v srednjem veku. Bolj narodopisnega kot homeopatskega značaja pa

■ dalje na 8. strani

Pomembna srečanja med slovenskimi in italijanskimi šolniki

Tržaško prebivalstvo je raznoliko: sestavljeno je iz italijanske večine in slovenske manjšine. Slovenci se že več let borimo za doseg globalne zaščite in v zadnjem času se glede tega nekaj premika v Rimu. Prav obravnavanje globalne zaščite in dvojezičnosti v Rimu je sprožilo med italijanskimi srednješolci val protestov, ki so se konkretizirali z zasedbo nekaterih višjih šol in s protestnimi povorkami po mestnih ulicah. Zakaj je prišlo do zasedb šol in do povork proti dvojezičnosti po mestu? Fašistična mladinska organizacija je izkoristila neobveščenost o slovenski manjšini med dijaki in organizirala bodisi zasedbe nekaterih italijanskih višjih šol bodisi protestne povorke po ulicah. Ne gre toliko za politično in narodnostno mržnjo proti Slovincem, temveč bolj za nevednost glede slovenske manjšine. Italijanski dijaki kot tudi šolniki ne vedo skoraj nič o slovenski zgodovini, jeziku in kulturi, zato je treba najprej seznaniti italijansko javnost s slovensko stvarnostjo in treba je začeti najprej pri šoli, ki je temelj bodočega življenja in delovanja v mestu.

Zato so nekateri slovenski in italijanski šolniki ustanovili koordinacijski odbor, ki ga sestavljajo slovenski in italijanski šolniki. Prvo srečanje med slovenskimi šolniki in dijaki ter italijanskimi kolegi je bilo junija leta 1983 v Nabrežini, kjer so bili postavljeni temelji za nadaljnje delo. Drugo srečanje pa je bilo decembra istega leta. Srečanje je bilo na neki italijanski višji srednji šoli v samem mestnem središču. Na tem srečanju je že prišlo do prvih stvarnejših pobud: šolniki obeh narodnosti so si zadali za leto 1984 zelo stvarne naloge kot so n.p.r. 1. izmenjava didaktičnega materiala (učbeniki, šolske čitanke itd. ...) med slovenskimi in italijanskimi srednjimi šolami; 2. na vseh italijanskih višjih srednjih šolah bo za dijače in šolnike na razpolago več izvodov knjige »Introduzione alla storia culturale e politica slovena di Trieste nel '900«, ki jo je napisal prof. Jože Pirjevec (Uvod k kulturnemu življenju in zgodovini Slovencev v Trstu); knjiga bo nedvomno prispevala k boljšemu poznavanju Slovencev pri Italijanih; 3. organiziranje srečanj med dijaki italijanskih in slovenskih srednjih šol, ki bi si izmenjali izkušnje in se poglobljevali s kulturnim življenjem obeh narodnosti v Trstu.

Nastopiti bo treba tudi v vsedržavnem merilu; slovenski predstavnik v vsedržavnem svetu za javno šolstvo bo zahteval, naj izda Prosvetni minister okrožnico, v kateri naj se na vseh srednjih šolah v Italiji med uro zgodovine posveti precej časa zgodovini Slovencev. Gre za zanimive pobude, ki utegnejo bistveno pripomoči k boljšemu sožitju in razumevanju med obema narodoma na Tržaškem in Goriškem, če bodo seveda v celoti uresničene.

Naj tu omenimo uspešno pobudo slovenskega Dijaškega doma »S. Kosovel«, ki je organiziral že tretje leto zapored baletno šolo. Letos je bila igrice »Criček in mravlje«, pri kateri so sodelovali slovenski in italijanski otroci iz otroških vrtcev in osnovne šole. To je lepa pobuda, ki združuje slovenske in italijanske otroke, starše in učitelje in ki jo je treba še naprej spodbujati in razširiti na srednje šole in na čimvečji krog otrok in staršev. Če bodo šol-

ski dejavniki angažirani in bo takih skupnih pobud čimveč, bo sožitje med slovenskimi in italijanskimi prebivalci Trsta vedno lepše in prijateljsko.

Zato pozdravljamo take in slične pobude, ki so koristnejše kot katerekoli še tako lepe besede.

Marko Paulin

—O—

SPET POLNO VELJAVEN VIDEMSKI SPORAZUM

■ nadaljevanje s 1. strani

zdravljali nove jugoslovanske ukrepe. Jasno je, da vrnitve na staro v tem pogledu ne more biti. Sodelovanje med obema državama je in ostane sicer glavna perspektiva tako za Trst kot Gorico, vendar mora to temeljiti na trdnjih tleh, kot sta trgovina s kavbojkami in drugo tako kramo. Prav v tem morata priti do izraza domišljija in iznajdljivost Tržičanov in Goričanov, kar je glede na nov režim prehodov čez mejo postalo še bolj aktualno.

Božičnica na Mirenskem gradu

V nedeljo, 8. t.m., je bila na Mirenskem Gradu tradicionalna božičnica, tokrat že osma po vrsti. Pričela se je z mašo, med katero je prevladovalo ljudsko petje, dirigiral pa je Jožko Harej iz Dornberka. Nato se je pričel nastop pevskih zborov, v glavnem iz krajev, ki tvorijo Goriško pastoralno področje, tj. iz dekanij Nova Gorica in Dornberk, dva pevska zbora pa sta prišla tudi iz bližnjega zamejstva.

Pevski zbori so peli po naslednjem vrstnem redu: prvi je bil na vrsti mešani pevski zbor iz nove cerkve Kristusa Odrešenika v Novi Gorici, sledil mu je mladinski pevski zbor s Kapele, prav tako v Novi Gorici, nato združeni mladinski pevski zbor iz Števerjana in Sovodenj. Božični koncert je nadaljeval mešani pevski zbor iz Bilj, nato je nastopil mladinski zbor iz Vrtojbe, za njim mešani pevski zbori iz Dornberka, Bukovice, Vogrskega, Vrtojbe, Števerjana, Mirna in s Kapele. Nekateri zbori so peli na koro ob spremljavi orgel, ostali pa v prezbiteriju ob spremljavi harmonija oz. »a capella«.

V tem poročilu nimamo namena ocenjevati kvalitete posameznih nastopajočih zborov, ampak le nanizati nekaj splošnih vtisov in poziti-

vnih dejstev. Opaziti je, da se zanimanje za to versko-kulturno manifestacijo iz leta v leto povečuje, kar je razvidno že iz števila poslušalcev in prijavljenih zborov. Pri večini zborov je hkrati zaslediti skrbna priprava in dvig kvalitete. Posebej razveseljivo je sodelovanje mladinskih sestavov, tudi z instrumentalno spremljavo (Sovodnje - Števerjan in Kapela). Po zaslugu pevcev, dirigentov in organistov lahko poslušalci vsako leto na nov način doživljajo božične skrivnosti in neizčrpno bogastvo slovenske božične pesmi. Pomembno je tudi to, da organizatorji vedno poskrbijo, da povabijo vsaj en zbor iz zamejstva, kar je važno ne samo v verskem, ampak tudi v narodnem pogledu. In ne nazadnje je nastop na božičnici priznanje vsem članom zborov in organistom, ki nedeljo za nedeljo s svojim sodelovanjem na koro lepšujejo bogoslužje, s petjem na božičnici pa imajo možnost predstaviti se tudi širšemu občinstvu.

Nedeljski božičnici na Mirenskem Gradu je sledilo običajno prijateljsko srečanje z zakuško v obednici Doma duhovnih vaj, ki je nudilo priložnost za medsebojno spoznavanje in izmenjavanje strokovnih izkušenj

Iz dnevnika Edvarda Kocbeka

5

Rojstvo nove Jugoslavije

AVNOJ - II. zasedanje; Jajce, novembra 1943

Svetla sila, ki nas krepi in druži, tovariši in tovarišice, je naša skupno in junaško prebujena človeška moč. Človekove moči pa ne vidimo le v zunanji silovitosti, pač pa tudi v notranji zmogljivosti. Zmožnost, ki smo jo pokazali, in žrtve, ki smo jih dali, so nas storile za gospodarja nad življenjem in zemljo. Naša moč prihaja iz doživljanja svobode, ki more premagati sleherno nasilje. Enotnost slovenskega naroda je zgrajena na globljih temeljih ka-

kor samo na snovnih in idejnih osnovah, utemeljena je na moralni sili. Svojo bojno skupnost smo doživeli kot skupno potrebo po človečnosti.

Samo tako se je moglo zgoditi, da so se v najtežji uri slovenske zgodovine srečali in povezali ljudje, ki ne predstavljajo le koalicije strank, temveč reševalce človeka. V Sloveniji sodelujejo pripadniki vseh morda duhovno najrazličnejših nazorov, komunisti in katoličani. Treba se je zave-

dati, tovariši in tovarišice, velikanskega pomena človeškosti, ki družijo katoličane in komuniste, ko sodelujejo danes prav v Sloveniji, na meji med vzhodom in zahodom. V tem dejstvu ne vidimo le poročstva za moč in stalnost osvobodjene Slovenije in za učinkovitost nove državne ideje, pač pa tudi poročstvo za pravilno ustvarjanje nove Evrope sploh.

S čvrsto evangeljsko vero in z zaupanjem v tovarišijo hočemo slovenski kristjani sodelovati v reševanju vseh političnih, družbenih in moralnih vprašanj slovenstva. Odločili smo se, da gremo v iskanju dosledno do vseh pravih, resničnih rešitev, do nove družbe in do novega človeka. Slovenski kristjani morejo z večino ljudstva postati stebri nove slovenske družbe, nosilci nove narodne politike, soustvarjalci nove življenjske resnice. Potrebno je

»Mír Evropé mír svétu«

V zadnjih prazničnih dneh je iz Češkoslovaške prišlo na naš naslov pismo. Prijateljica je sestri voščila za praznike. Navadno se ne zanimam za znamke, a tokrat se mi je pogled ustavil na znamki za dve kroni, ki ima na svetlo sinji podlagi upodobljenega Picassovega belega goloba, ki je simbol miru. V desnem kotu spodaj vidimo v daljavi mesto. Pod sliko lahko preberemo napis »Mír Evropé mír svétu«. V levem kotu pa je napis: »Ob svetovnem zborovanju za mir in življenje, proti jedrski vojni«. Znamka je nova, desno zgoraj, pod rdečim napisom Češkoslovensko, preberemo še Praha 1983.

Na Češkoslovaškem so torej dali tiskati znamko, ki naj opozarja na potrebo miru po svetu. Sklicuje se na splošno željo človeštva, da bi se povsod prenehali spopadi in gorje, kar se nam zdi lepo. Znano pa je, da so voditelji vzhodnoevropskega tabora dali namestiti prav na Češko-

slovaškem nove jedrske rakete, kakor hitro so v Zenevi bili prekinjeni pogovori o razorožitvi v Evropi. Ta novica nas ni mogla razveseliti. Naglica in kratek čas, v katerem so bile te nove rakete nameščene, dokazujeta, da so bili na Vzhodu dobro pripravljene na nove namestitve raket, saj bi to opravilo sicer zahtevalo nekaj več časa.

Človek se zato sprašuje, kaj ljudje pravzaprav hočemo. Novo leto po eni strani začenjamo z upanjem, da se bodo pogovori v Stockholmu bistveno bolj iztekli kot oni v Svici, po drugi strani pa vemo, da so tudi v Zahodni Nemčiji in v Veliki Britaniji namestili nove jedrske rakete, katerih naboji so naperjeni proti Vzhodu. Stopamo torej v leto, ki se začne v znamenju hudih groženj. Takšno stanje bi od vseh mogočnejšev in oblastnikov zahtevalo korenitih dejanj in ne samo lepih besed, ki take tudi ostanejo, če ni volje, da se nekaj zares ukrene.

Takšna je stvarnost, kot jo na lastne oči lahko vidimo na Vzhodu. Jasno pa je, da v vzhodnih državah ni nič boljše; obratno, ljudje so tam veliko manj seznanjeni s tem, kar se dogaja po svetu; če pa javno manifestirajo za mir, njihove manifestacije potekajo odločno enostransko. Oblasti na Vzhodu niti ne čakajo na izide pogajanj, saj takoj nameščajo nove jedrske orožje, kar pomeni, da je bilo že vse pripravljeno in se zdi, kot da

bi bila prekinitve pogovorov v Zenevi le pretveza ali izgovor, da je prišlo do namestitve novih raket.

Jasno je, da se na ta način ne morejo doseči pozitivni rezultati. Nastane tu vprašanje, ali sta velesili zares zavzeti za mir, za to, da bi prišlo do razorožitve, saj je na dlani, da bi le popolno uničenje vsega strahotnega potenciala mogla svetu zagotoviti, da mu ne preti konec.

Mislimo, da je vsekakor pozitivno, če ljudje javno in odločno izražajo voljo po miru in svobodi, in sicer povsod in v vseh smislih. S tem ljudje hkrati izražajo voljo po življenju, kajti vojna bi pomenila konec življenja. Veliki ljudje imajo velike dolžnosti, manjši manjše. S tem bi se tudi manjši opogumili, se sprostili in tudi zaživel, saj sta strah in nezaupanje največja ovira, da ni pravega miru na svetu.

—o—

VELIKA SVETLA ZVEZDA — PRIHAJA REPATICA HALLEY

■ nadaljevanje s 3. strani

ki je pot kazala Modrim od vzhoda. Čeprav, ko govorimo o ljudskih pesmih, ne moremo govoriti o njihovi točni časovni opredelitvi, lahko sumimo, da so naravni pojavi, kot je lahko prihod repatice, spodbujali ljudsko fantazijo in ustvarjalnost. Zato pričakujemo Halleyevo repatico z veliko radovednostjo, bogve kakšna bo in kaj bo prinesla ...

Jadranski koledar 1984

■ nadaljevanje s 6. strani

je prispevek »Trave in zelišča v Bregu« izpod peresa Borisa Pangerca. Prava dragocenost je članek Stanka Flega »Brda, vas, ki je ni več«. Flego s številnimi pisanimi in drugimi viri dokazuje obstoj stare naselbine Brda, ki naj bi stala na jugozahodni strani hriba Čelo pri Boljuncu. Zgodovinar Milan Pahor pa je za letošnji Jadranski koledar prispeval članek »Rizarna 40 let potem«.

Temeljita, zanimiva in pestro napisana je biografija »Ob 100-letnici rojstva Jožeta Srebrnič«, ki jo je napisal Branko Marušič. Slavica Plahuta pa se spominja, kako je OF proslavljala 100-letnico rojstva Simona Gregorčiča. Prijetno se bere članek Dorice Makuc »Tržaški in goriški Slovenci v Argentini med obema vojnama«. O bojih 2. prekomorske brigade na otoku Braču pa piše Albert Klun. Sledita spominski članek o kapitulaciji Italije, ki ga je napisal Miran Kuret, in članek o Antoniu Labrioli Aleksandra Rojca.

Jadranski koledar 1984 zaključuje bogata Slovenska bibliografija v Italiji, ki gre od leta 1981 do konca lanskega leta. Dodana je tudi bibliografija za leto 1980. To delo so pripravile knjižničarke Narodne in študijske knjižnice v Trstu. Koledar objavlja tudi nekaj fotografskega gradiva.

M. T.

Yves Montand spet zagodel KPF

Slavni francoski filmski igralec in pevec Yves Montand je spravljal v hudo zadrego francosko komunistično partijo, katere simpatizer je bil dalj časa v preteklosti. Že pred časom je Montand prišel do drugačnih spoznanj in se je korenito distanciral od komunizma, predvsem zaradi stvarnosti, ki jo je doživel v Vzhodni Evropi. V ponedeljek, 9. t.m., pa je Yves Montand naredil še korak več: skupno s pisateljem Jonescom in z zgodovinarjem Le Roy Laduriejem se je odpravil na sovjetsko veleposlaništvo v Parizu in tam izročil poslanico za sovjetskega predsednika Andropova. Poslanica se zavzema za usodo Nobelovega nagajenca za mir Andreja Saharova, ki je že štiri leta konfiniran v mestu Gorki in čigar zdravstveno stanje vzbuja zaskrbljenost. Poslanica opozarja sovjetsko vodstvo na dolžnost do spoštovanja človekovih pravic. Odposlanstvo treh znanih osebo-

sti je že šesto po vrsti, cilj te akcije pa je, da bi Sovjeti dali Saharovu dovoljenje za potovanje na Norveško, kamor ga je bila povabila vlada v Oslu in mu ponudila brezplačno zdravljenje.

Francoski komunisti ne morejo odpustiti Yvesu Montandu, da je s takšnim dejanjem še podkrepil svojo dokončno poslovitev od partije. Partijsko glasilo HUMANITE' ga skuša s ponesrečenim sarkazmom označevati za desničarja, nekateri partijski veljaki pa mu očitajo, da je zanikal svoje mladostne ideale in da je pristal na igro ameriškega predsednika Reagana.

Montand pa duhovito odgovarja: »Reagana je mogoče zamenjati, ni pa kaj takega mogoče na Vzhodu«. Nedavna anketa med francosko javnostjo je pokazala, da bi vsak tretji francoski volivec glasoval za Yvesa Montanda, če bi se ta odločil, da se vključi v politiko.

le, da ostanemo drug drugemu zvesti, da premagamo račune in ozire.

V tem duhu se slovenski kristjani klanjamo duhu nove Jugoslavije in s posebnim zadovoljstvom pozdravljamo delo ASNOJ in skupnega poveljnika tovariša Tita!»

Tedaj se je začel na videz tehnični, v resnici pa najodločilnejši del zasedanja.

Odposlanci so soglasno in z burnimi vzkliki sprejeli temeljno deklaracijo, ki je povzela spoznanja in voljo drugega zasedanja. Izjavila je, da je med narodnoosvobodilnim bojem nastalo pri vseh narodih docela novo razmerje med političnimi silami in da ga mora novo vodstvo temu novemu stanju ustrezno izraziti. Izjavila je, da spontana osvobodilna misel zavrača tako velesrbski hegemonizem z ene kot usta-

ški separatizem z druge strani, potem pa, da teži za novim državnim vodstvom, ki bo sposobno jamčiti za resnično enakopravnost. Izjavila je, da je treba razkrinkati begunsko vladno kot razpadajočo družbo intrigantov in ji odvzeti pravico zakonite vlade Jugoslavije, monarhistično klicko pa razkrinkati kot izdajalsko družbo, ker ima kralja za vrhovnega poveljnika četnikov, ki so sestavni del okupatorske vojske. Predvsem pa je izjavila, da je treba novo državo zgraditi na federativnem in demokratičnem načelu kot državno zvezo enakopravnih narodov, ASNOJ pa spremeniti v vrhovnega predstavnika suverenih narodov ter vzpostaviti njegov izvršilni organ kot zvezno vladno.

Na podlagi te deklaracije, naše magnaecartae, smo sprejeli vrsto odlokov: odlok

o ASNOJ kot vrhovnem zakonodajnem in izvršilnem narodnem predstavništvu Jugoli sebe pa nove člane predsedstva ASNOJ in NKOJ. Kosilo je bilo okusno in izdatno in prav nič smešen nisem, če si jedilni list zapisujem v dnevnik: imeli smo govejo juho, svinjsko pečenko, pražen krompir in sladko zelje, zatem torto, sadje in turško kavo, za pijačo so servirali pivo. Vojaški kuharji so bili danes pravi čarovniki. Tito je med kosilom vstal in nam nazdravil, odgovoril mu je Ribar. Razživel smo se in se le težko razšli. Preden smo se vzdignili, smo se na Jakčev predlog podpisali na posebno spominsko listino.

Naša delegacija se bo kmalu napotila domov, zato sem proti večeru sestavil nekaj pisem za Slovenijo.

(Konec)